

Täysistunto

Maanantai 30.11.2020 klo 14.01—18.34

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koulumatkatukilain väliaikaisesta muuttamisesta Hallituksen esitys HE 236/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.59 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Koulumatkatuki mahdollistaa monen opiskelijan opiskelun erityisesti harvaan asutulla seudulla. Sivistysvaltiomme haluaa varmistaa, että kaikki nuoret voivat opiskella tasavertaisesti asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Koulumatkatuen saajamäärät ja menot ovat syksyn 2020 aikana olleet pienemmät kuin syksyllä 2019. Koulumatkatuen saajia on ollut vuoden 2020 elokuussa 1 280 vähemmän, syyskuussa 1 850 vähemmän ja lokakuussa 2 830 vähemmän kuin vastaavina kuukausina vuonna 2019. Koulumatkatukimenoja on tarkastelujakson aikana puolestaan ollut yhteensä noin 900 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2019. Tilannetta on syytä tarkastella, analysoida ja ratkoa tarpeen mukaan oikeudenmukaisella tavalla.

Hallituksen esitys muuttaa koulumatkatukilakia väliaikaisesti koronaepidemiaan liittyvien rajoitusten ja niistä johtuvien poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden vuoksi. Koulumatkatukilaissa säädetään tuen myöntämisestä nykyisen oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettuja perusopetuksen opintoja, lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin. Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata pääsääntöisesti opiskelevan opiskelijan päivittäisten koulumatkojen kustannuksia. Opiskelija voi saada koulumatkatukea vähintään 10 kilometrin koulumatkaan, ensisijaisesti julkisella liikenteellä matkustamiseen tai koulukuljetukseen. On syytä muistaa, että kaikkialla koulukuljetusta tai julkista liikennettä ei ole.

Jos opiskelija ei voi käyttää julkista liikennettä tai koulukuljetusta, hän voi saada tukea itse järjestettyyn kulkutapaan, esimerkiksi omalla autolla kulkemiseen. Tällä tuella on suuri merkitys esimerkiksi harvaan asutulla seudulla, kun nuori haluaa kulkea koulussa kotoaan käsin eikä ole valmis vielä muuttamaan pois kotoa.

Kun oppilaitokset siirtyvät koronan toisen aallon kiihtyessä jälleen etäopetukseen tai mahdollisesti jossakin vaiheessa etäopetuksen ja lähiopetuksen yhdistelmään, opiskelija voi jäädä ilman kipeästi tarvitsemaansa koulumatkatukea, jos hänellä ei ole viikossa ja kuukaudessa riittävästi koulumatkatuen saamisen edellytyksenä olevia koulumatkoja ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2020 vp

din ja oppilaitoksen välillä. Muutokset opetusjärjestelyissä voivat koskea toki vain tietyllä alueella opiskelevia tai vain tiettyä oppilaitosta tai koulutusalaan tai vain yksittäisiä opiskelijoita. Siten on todennäköistä, että aiempaa suuremmalla osalla opiskelijoita ei ole etäopetusjärjestelyjen vuoksi tarvetta kulkea säännöllisesti kodin ja koulun välillä, mutta koulumatkoista voi kuitenkin aiheutua kustannuksia.

Hallituksen esitys turvaa opiskelijoiden koulumatkoista johtuvien kustannusten tukemista. Lakiin lisätään säännös, joka joustavoittaa väliaikaisesti koulumatkatuen myöntämisen edellytyksiä. Koulumatkojen määrästä ja ajoituksesta voidaan poiketa, kun opiskelijan päivittäisten koulumatkojen määrä on vähentynyt koronaepidemiaan liittyvien opetusjärjestelyjen muutoksien vuoksi.

Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi, että koulumatkatukeen oikeutetulla opiskelijalla on vähintään kahdeksan tukeen oikeuttavaa edestakaista matkaa kalenterikuukaudessa. Ehdotetun säännöksen perusteella tukeen ei olisi oikeutta opiskelijalla, jolla ei normaalitilanteessakaan ole alkuperäisten kriteerien mukaisia päivittäisiä koulumatkoja. Matkatuen myöntämisen edellytyksenä olisi edelleen pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta kuukausittain aiheutuvat säännölliset kustannukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus. Lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian ja olla voimassa heinäkuun loppuun saakka.

Arvoisa puhemies! Kannatan hallituksen esitystä. Yksityiskohtia voimme sivistysvaliokunnassa tarkastella tarkemmin.

16.05 Ari Koponen ps: Arvoisa rouva puhemies! Opiskelijoiden koulumatkakustannusten tukemisen turvaamiseksi koulumatkatukilakiin ehdotetaan lisättäväksi poikkeamissäännös, jolla joustavoitettaisiin väliaikaisesti koulumatkatuen myöntämisedellytyksiä. Ehdotetun säännöksen perusteella ei olisi rajoituksia sille, miten tukeen oikeuttavat matkat sijoittuisivat kalenterikuukauden aikana. Esitys ei lisää valtion koulumatkatukimenoja, eikä sillä ole merkittäviä vaikutuksia koulumatkatuen toimeenpanoon Kelassa. Näiden lisäksi esitysluonnoksesta pyydetty palaute oli hyvää ja muutokset nähtiin tarpeellisina sekä opiskelijan kannalta perusteltuina. Tästä syystä kannatan hallituksen esitystä.

Arvoisa puhemies! Nykyisellään koulumatkatukilain mukaan opiskelija voi saada koulumatkatukea, jos seuraavat kolme ehtoa täyttyvät: koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä yhteen suuntaan, kustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa sekä koulumatkoja tulee vähintään seitsemän yhdensuuntaista matkaa viikossa. Onkin hyvä huomioda, että tämä viimeinen ehto ei täyty kaikilla ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla vähentyneen lähiopetuksen takia edes normaalioloissa. Olen jo vuoden alussa ennen koronapandemiaa toimenpidealoitteessani ehdottanut koulumatkatukiehtojen joustavoittamista. Tämä olisi tärkeää myös eroperheiden lapsille, jotka asuvat kahdessa eri osoitteessa.

16.07 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tämähän tulee sivistysvaliokuntaan tästä eteenpäin. Totean vain sen, mistä tässä on kysymys, eli tässähän ehdotetaan muutettavaksi koulumatkatukilakia väliaikaisesti covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitusten ja niistä johtuvien poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vuoksi. Opiskelijoiden koulumatkakustannusten tukemisen turvaamiseksi koulumatkatukilakiin ehdotetaan siis tehtäväksi säännös, jolla joustavoitettaisiin väliaikaisesti koulumatkatuen myöntämisedellytyksiä. Esityksen mukaan koulumatkatukeen oikeutetulta opiskelijalta edellytettäisiin vähintään 8 koulumatka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2020 vp

tukeen oikeuttavaa edestakaista matkaa kalenterikuukaudessa, jos opiskelijan päivittäisten koulumatkojen määrä on vähentynyt covid-19-epidemiaan liittyvien opetusjärjestelyjen muutosten vuoksi. Tosiaan, etäopetukseen kun on siirrytty, niin niitä matkoja ei tule aivan niin paljon kuin mitä Kela nyt edellyttää. Koulumatkatukilain 3 §:n 3 momentin perusteella opiskelija voi saada koulumatkatukea, jos hänellä on vähintään 7 yhdensuuntaista tukeen oikeuttavaa koulumatkaa viikossa. Käytännössä opiskelijalla tulee siis olla tukeen oikeuttavia matkoja vähintään neljänä päivänä viikossa. Jos opiskelijan matkustaminen oppilaitokseen tai oppimisympäristönä toimivaan työpaikkaan muuttuu niin, että hän kulkee alle 7 matkaa viikossa, ei opiskelijalla ole enää oikeutta tähän koulumatkatukeen. Nyt siis tulotaisin sitten joustavoittamaan tätä, ja tässähän on nimenomaan Kela mukana, ja tarvitaan nimenomaan sitä Kelankin järjestelyjen muutosta.

Pidän erinomaisen hyvänä, että tällainen joustavoittaminen nyt tehdään, koska opiskelijathan tässä ovat hankalassa tilanteessa, jos tällainen koulumatkatukilaki pidetään voimassa. Hyvä, että tällainen tehdään, mutta me käsittelemme tätä tuolla valiokunnassa. — Kiitos.

16.09 Marko Asell sd: Rouva puhemies! Tässä on hyvin jo kerrattu tämän lakialoitteen sisältö, mutta kerrataan vielä kerran täältä sosiaalidemokraattien nurkasta.

Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi koulumatkatukilain muuttamisesta väliaikaisesti, ja tämä liittyy siis koronapandemiaan ja siitä seuranneisiin poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin. Esityksellä siis joustavoitetaan koulumatkatuen myöntämisedellytyksiä.

Koulumatkatuen myöntämisehtoja on tarve joustavoittaa, jos ja kun nyt poikkeukselliset opetusjärjestelyt yleistyvät ja etäopetusjärjestelyjen vuoksi koulumatkatuen piirissä olevien opiskelijoiden tarve kulkea säännöllisesti kodin ja oppilaitoksen välillä vähenee, mutta koulumatkoista kuitenkin aiheutuu kustannuksia. Koulumatkatukeen oikeutetulta opiskelijalta edellytetään vähintään 8 koulumatkatukeen oikeuttavaa edestakaista matkaa kalenterikuukaudessa, jos opiskelijan päivittäisten koulumatkojen määrä on vähentynyt covid-19-epidemiaan liittyvien opetusjärjestelyjen muutoksien vuoksi.

Tämä on tässä tilanteessa hyvä, tarpeellinen esitys. Poikkeukselliset ajat vaativat joustavuutta monella tapaa, ja näitä vastaavia lakiesityksiä ja säännöksiä tässä salissa on tänä vuonna useita päätetty — välttämättömiä ja oikeudenmukaisia, kuten nyt tämä koulumatkatukilakiin lisättävä säännös, joka menee seuraavaksi sitten sivistysvaliokunnan arvioitavaksi.

16.10 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessähän on siis, kuten tässä keskustelussa on ilmennyt, koulumatkatukilain muuttaminen. Nämä ovat näitä hallituksen antamia koronaesityksiä, voisin sanoa näin, kun etäopetukseen on siirrytty, ja tälläkin hetkellä jopa päivittäin siirrytään ja palataan pitkin Suomea koronan takia. Tällä halutaan joustavoittaa koulumatkatuen maksamista — varmasti erittäin järkevää. On hyvä, että ei tule sitten nuorille ja heidän perheilleen kohtuuttomia tilanteita.

Arvoisa puhemies! Kysymyksessähän on siis Kelan maksama tuki, jota maksetaan henkilöille, jotka ovat perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa, tyypillisimmin lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa. Koko tämä koulumatkatuki on erittäin tärkeä sivistyksellisen tasa-arvon takia, sen takia, että meillä on kaikille suomalaisille nuorille tarjota samat mahdollisuudet kouluttautua omien taipumustensa ja lahjojensa mukaisesti riippumatta siitä, asuuko kaupungin keskustassa vai sitten maakunnissa tai vielä erityisen harvaan asutuissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2020 vp

maakunnissa ja niin sanotusti haja-asutusalueella. Niitähän tämä koskee, harvemmin asutuja maakuntia ja maaseutua Suomessa, pääsääntöisesti hyvin voimakkaasti.

Koulutuksellinen tasa-arvo on aivan ydintekijöitä mahdollisuuksien tasa-arvossa. Keskustassa me haluamme pitää kiinni edelleenkin siitä, että koulutusta ei keskitetä, ei myöskään lukio- ja ammatillista koulutusta. Siinä meillä varmasti ei tule helppoja vuosia eteen — ikäluokat ovat pienentyneet — mutta edelleenkin pidämme maaseudun lukioverkkoa hyvin tärkeänä ja myös sitä, että meillä on pienempiä ammatillisia oppilaitoksia. Opetusministeriössä on nyt tuuli kääntynyt: siellä ei enää painosteta oppilaitoksia liittymään yhteen, niin kuin vaikka viime vaalikaudella valitettavasti sieltä opetusministeriöstä sellaista painetta jostakin syystä tuli, ja tästä pidetään kiinni.

Arvoisa puhemies! Tämä koulumatkatuki mahdollistaa semmoisen tavoitteen, mistä me keskustassa haluamme pitää vahvasti kiinni, elikkä sen, että pitäisi mahdollisimman monen nuoren, tai mieluiten lähes kaikkien nuorten, pystyä halutessaan suorittamaan toinen aste, pystyä halutessaan suorittamaan lukio tai ammatillinen koulutus kotoa käsin, ja tämä Kelan maksama tuki on siihen väline, ja on hyvä, että sitä pidetään ajan tasalla myös koronan keskellä.

16.12 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Kurvinen lähti vähän laukalle, vähän laajemmille sfäreille, kun totesitte, että viime kaudella oli tällaista. No, katsotaanpa nyt tätä teidän esittämääne oppivelvollisuuden pidentämistä: siinä maksetaan vain lähimpään näitä matkakorvauksia. Minun mielestäni teidän ei kannataisi nyt tästä asiasta puhua yhtään mitään, kun ottaa huomioon, mitä olette tekemässä tässä oppivelvollisuuslain pidentämisessä liittyen koulumatkoihin.

Itse asiaan sitä mieltä, että kouluverkon pitää olla riittävä, mutta pitää miettiä myös sitä laatua — seiniähän meidän ei kannata ylläpitää. Ja minä olen huolissani meidän lukioverkostamme. Lukioverkolla on suuri merkitys toisen asteen koulutuksessa, aivan valtavan suuri merkitys. Tällä hetkellä kunnat maksavat siitä jopa 60 prosenttia ja valtio 40 prosenttia. Ei meillä pysy laadukas lukioverkko, jos emme saa sinne lisää resursseja. Tämä on yksi sellainen kohta, mitä kannattaa miettiä, jos nyt mietitään uusia korkeakouluja: kyllä pitää laittaa laadukkaaksi myös se, millä sinne korkeakouluihin syötetään näitä opiskelijoita. Eli laadukas toisen asteen koulutus, josta voidaan sitten edetä sinne korkeakouluihin, ja siihen me tarvitsemme nyt ensisijaisesti rahaa. — Kiitos.

16.14 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Se on hevosurheilu suosittua tuolla minun ja edustaja Risikon kotimaakunnassa Etelä-Pohjanmaalla. Ehkä joskus on hyvä vähän laukatakin koulutuspolitiikan, sivistyspolitiikan kentällä, käydä näitä perusteita ja perusasioita lävitse.

Edustaja Risikko on varmasti täysin oikeassa siinä, että tämä toisen asteen oppioikeus, oppivelvollisuus ei ole mikään helppo juttu, ja tiedän, että olette tehneet erittäin pitkää päivää ja hyvää työtä siellä johtamassamme valiokunnassa. Yritetään saada siitä mahdollisimman hyvä yhteistyöllä hallituksen ja eduskunnan kesken. Luulen kuitenkin, että kaikki olemme tavoitteesta samaa mieltä, että jokainen nuori tarvitsee kyllä jonkun tutkinnon: niin sanotusti kansakoulupohjalta tai nykyaikaisemmin peruskoulupohjalta ei enää työelämässä menesty. Kyllä varmasti ammatillisen koulutuksen, lukion huolehtiminen kaikille suomalaisille nuorille on pitkässä juoksussa ennen kaikkea mahdollisuuksien tasa-arvoa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 154/2020 vp

luovaa mutta myöskin meidän kilpailukykyämme ja työllisyyttämme ja taloustavoitteitamme tukevaa.

Puhemies! Liikaa täällä ei historiaa saisi kerrata. Tämä salihan on vähän sellainen, että täällä äkkiä mennään siihen, että kuka teki milläkin vaalikaudella, mutta totean sen, että kyllä meillä on koulutuspolitiikassa keskittämisen kova puhuri puhaltanut aikaisemmin. Palaute pienemmistä ammatillisista oppilaitoksista ja myös pienemmistä ammattikorkeakouluista ja yliopistoista on ollut se, että viime vaalikaudella ja vähän aiemminkin, kun on menty opetusministeriöön keskustelemaan, ensimmäinen kysymys on ollut, kenenkä kanssa yhdistytte. Ei ole nähty, että pieni itsenäinen oppilaitos voisi pärjätä.

Puhemies! Kun tässä käsitellään nyt erityisesti toista astetta, niin toistan sen meidän keskustalaisten perusajatuksen: Jotkut nuoret — minullakin on tuttavapiirissä sellaisia nuoria — ovat 16-vuotiaana lähteneet muille paikkakunnille opiskelemaan. Se on ihan ok, mutta pitäisi tarjota jokaiselle nuorelle se mahdollisuus, että sen toisen asteen, amiksen tai lukion, voi kotoa käsin käydä. Se on meille keskustalle ykköstavoite.

Kyllä tämä etäopetus ja nämä verkkoyhteydet luovat mahdollisuuksia. Luulen, että tämän etäopetuksen kautta me saamme juuri tätä koulutuksen laatua ja jatkossa huolehdittua siitä, mistä edustaja Risikkokin tuossa tosi hyvin kantoi huolta. Tulevaisuus on niin villi, että me emme kaikki voi sitä kuvitellakaan, kun voi ihan kotiläppärille ja -tabletille saada vaikka minkälaista kurssia. Luulen, että nämä etäopiskelut lisäävät kyllä joka tapauksessa vaikkapa maaseudulla sitä nuorten koulutuksellista tasa-arvoa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Haluan tässä kohtaa todeta, että keskustelemme koulumatkatukilaista.

16.17 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tosiaankin, koulumatkatukilaista keskustellaan, ja minun mielestäni on erittäin tärkeää, että keskustellaan siitä, että ne koulumatkat eivät liian pitkiksi mene. Siitä syystä me tarvitsemme sen kattavan verkon, mutta se on vähän sama juttu kuin sotessa, että siitä huolimatta pitää valita, onko se laatu vai matka. Minä olen itse sitä mieltä, että meidän pitää satsata siihen laatuun mutta pitää pitää mahdollisimman hyvänä tietenkin se verkko, niin että eivät tule liian pitkiksi ne matkat. Tässä on nyt minun mielestäni hyvä laki siinä mielessä, että tässä otetaan huomioon tämä covid-tilanne, ja olen ehdottomasti sitä mieltä.

Edustaja Kurviselle vain sanoisin, kun vihjailitte nimenomaan viime kauteen puheessanne, että on keskitetty: minä olen itse ollut ammatillisessa koulutuksessa töissä ja tiedän, että aina on ollut sitä pohdintaa, mistä rahat saadaan riittämään, ja satuitte olemaan viime kaudella myöskin ihan pääministeripuolue, eli minun mielestäni ei nyt kannata kauheasti takki auki täällä heilua. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.